

Η συγγραφέας Λέντα Μαντά μιλά για τα βιβλία και τη ζωή της

Της Μαρίας Μυρμάκη

Η Λέντα Μαντά γεννήθηκε στην Κανονιτική πόλη Αλάδα από πολύ μικρή πλευρά. Ήταν στην Ελλάδα, σπουδάσαντας νηπιαγωγείας, χωρίς όμως ποτέ να εξασθίσει το συγκεκριμένο επίγγελμα, για τρία χρόνια είχε ένα θίστα κουκούλεδέρτρου, όμως έργο δικής της συγγραφές. Υπήρξε διευθύντρια σε ραδιοφωνικό σταθμό στην Αθήνα, είναι ποντηρέμενη με δύο

παιδιά, και μένει μόνιμα στην Καποδιστρί.

«Το οπίτι δίδια στο ποτάρι» (έξι επίλογοι τις 180.000 κλικδές συλλογής) το «Έρωτας σαν βροχή», που κυκλοφόρησε το καλοκαίρι περυσί, «η Άλλη πλευρά του νορμαρίτσα», τα πρώτα «Την μέρα που σε γυναίκα», το «Βαλκ-» μολύ με όλα τα άλλα που μας έχει δώσει, παρουσιάνοντας στα αγαπημένα μας βιβλία. Έντος των Μαΐου κυκλοφορεί το νεότερο βιβλίο της «Το Τελευταίο τοπάρι».

Μια ιστορία για τη ζωή ενός ανθρώπου που συναντήθηκε με τη φωτιά. Μια ιστορία για ένα... τελευτιό τοπάρι...

Όλη η ζωή του Μικάλη... ένα τελευταίο τοπάρι. Ένα τελευτιό τοπάρι, πρωτό κόρη την απόφαση να παντρεύτει τη γυναίκα που αγάπησε και ο ίδιος τότε νέος. Ένα τελευταίο τοπάρι, πρωτό στραφεί σε ένα ρεκούντινο επαγγελματικό βίουμα, που τον εκτόξευσε στην κορυφή για να τον ρίξει σ' έναν γκρεμό δίκως τέλος. Ένα τελευταίο τοπάρι, για να μνημόνισε στο κενό, όπως η ζωή του, τα δουλειές του, τα θύελλα και ο έρωτας έγιναν στάχτες και αποτοληματα... Και ένα τελευτιό τοπάρι, όπως την προφορά του ορθόδοξης ο παπαλή μίας μπούλας οιδικόντος και η κάρη του βουλιόλες στο σκοτάδι της - τη νευρική συνεργεία φίλων να κανείσανται τις μέρες της, αλλά ο Μικάλης ήταν αποφασισμένος να μη γίνει και το παιδί του στάχτη στην πυρά της. Δίπλα του, η Μαρέλα, φύλακας άγγελος της ζωής του και μια πραγματική φίλη που μνήμη στα βιβλία συναντάει κανείς... Η μήπως δύο:

“Ακόμα και οι χειρότερες εμπειρίες κάτι αφήνουν”

Μαρίτα: Μετά το «Άλλη πλευρά του νομίματος», που είναι ένα αντρικό βιβλίο πέρασε στο «Έρωτας σαν βροχή» καθαρά γυναικείο όπου όλα είναι πολύ όμορφα πολύ γλυκά τρυφερά. Είναι ένα βιβλίο ιδιαίτερο και μόνο από το χρώμα του, είναι ροζ, και είναι μία ιστορία αγάπης.

Λ. Μαντά: Το «Έρωτας σαν βροχή» ήταν ένα βιβλίο που ήθελα πάρα πολύ να γράψω. Βέβαια είναι ένα βιβλίο εντελώς ρομαντικό.

Μαρίτα: Πώς σου πέρασε αυτή η επιθυμία;

Λ. Μαντά: Από μια απλή ιδέα που μου δόθηκε. Ξεκίνησε από πολύ πολύ παλιά, οι αναγνώστες θα ξαφνιαστούν γιατί το όνομα της πρωιδίας είναι Κλέλια, και όσοι έχουν διαβάσει Ξενόπουλο θα τους έρθει στο ματάλ σίγουρα η «Αναδυομένη». Η Κλέλια λοιπόν είναι γεννημένη στην Κέρκυρα, κάνει την μπέρα της στην γέννα, η μπέρα της πρωιδίας του βιβλίου μου, επειδή αγαπάει πάρα πολύ αυτό το συγκεκριμένο βιβλίο επιλέγει να δώσει στην κόρη της αυτό το όνομα. Της δίνει ίσως και μια κληρονομιά, γιατί στον δρόμο της Κλέλιας θα βρεθεί ένας πάρα πολύ ρομαντικός άνδρας, ο Παύλος, ο οποίος θα την αγαπήσει, αλλά εκείνη θα τον δει μόνο σαν φίλο, και θα ψάχνει τον Ντέμη της που θα τον βρει στο πρόσωπο του Νικηφόρου, γιατί όσοι έξερουν τον μύθο της «Αναδυομένης», την Κλέλια την αγάπησαν δύο αδέρφια, ο Ντέμης και ο Παύλος. Όταν η Κλέλια επέλεξε τον Ντέμην, ο Παύλος επέλεξε να φύγει. Ο Παύλος ήμως της Μαντά, επιλέγει να μείνει σαν πολύ καλός φίλος, να παλέψει, να βοηθήσει, να μαζεύει τα συντρίμμια της Κλέλιας, κάθε φορά που αυτά έρχονται στην ζωή της εξαιτίας του Νικηφόρου.

Μαρίτα: Εδώ βλέπω λοιπόν, μια γυναίκα να περνάει τα μάρτυρά, αλλά να υπάρχει ένας πιστός φίλος που είναι και ερωτευμένος, και δεν την προδίδει ποτέ.

Λ. Μαντά: Έχω πει ότι δυστυχώς οι «Παύλοι» αυτού του κόσμου, είναι και καταδίκασμένοι να παραμένουν φίλοι, γιατί οι γυναίκες είμαστε λιγάκι, σαν τις υγετερινές πεταλούδες, που έλκονται από το φως και ας έχουν ότι τελικά θα καούνε.

Μαρίτα: Το φως από την αληθινή πλευρά του, δεν σε καίει ποτέ, τα συναισθήματα γίνονται σκέπτη φωτιά. Αλλά μην τα περιορίσουμε μόνο για τις γυναίκες, το ίδιο ισχύει και για τους άνδρες, έχουν μια γυναίκα που τους λατρεύει και αυτοί θέλουν την άλλη που δεν τους δίνει σημασία.

Λ. Μαντά: Αυτό είναι ίσως το ανικανοπότιστο του άνθρωπου: γενικά. Ό,τι έχουμε καμιά φορά δεν το εκτιμάμε. Και ό,τι απομακρύνεται

από εμάς απλώνουμε το χέρι να το πιάσουμε.

Μαρίτα: Μήπως είναι η ανάγκη της περιπέτειας, μήπως εκείνο το σίγουρο το λιμανάκι, το ψάχνεις στις μεγάλες πλικίες;

Λ. Μαντά: Ή έκεις χρησίσεις εμπειρίες, οπότε ψάχνεις το λιμάνι σου. Μέσα στις εμπειρίες είναι όμως και πάρα πολλές απογοητεύσεις και αυτό είναι αδικό για το λιμάνι μετά. Δηλαδή να το πούμε λαϊκά, «αφού έσπασες τα μούτρα σου, τώρα ψάχνουμε κάτι το οποίο θα μας κάνει πλαστικά». Δεν είναι έτοι, καλό είναι να εκπιμούμε αυτό που έχουμε πριν το χάσουμε γιατί μετά είναι αργά.

Μαρίτα: Πόσο σημαντικό είναι, να εκπιμόνισες αυτό που έχει δίπλα σου, να το αγαπάς, να το σέβεσαι και να καταλαβαίνεις ότι παρακάτω μπορεί να υπάρχει πιο όμορφο από την πεντάμορφη εξάμορφη όπως λέει και η Βάνα Μυρμάκη! Λένα Μαντά πού πάνε οι παλιές αγάπες,

Λ. Μαντά: Νομίζω ότι κάπου κρατάνε ένα κομματάκι μέσα μας, δηλαδή κάθε σχέση είτε ερωτική είτε φιλική κάτι αφήνει πάντα μέσα μας, και μένει σε μία γωνία. Με τον καιρό εξομαλύνουνται και θανατούνται μνήμες, ανασύρεις της καλές μνήμες, αλλά πάντα αφήνει μέσα μας.

Μαρίτα: Λένε ότι οι εραστές και οι ερωμένες, της ζωής του κάθε ενός, είναι οι μεγαλύτεροι δάσκαλοι. Διδάσκουν πράγματα καλά ή κακά.

Λ. Μαντά: Και οι χειρότερες εμπειρίες ακόμα κάτι αφήνουν, σε διδάσκουν αν μπορεί να πάρεις τα μνήματα. Λένε ότι δεν υπάρχει χειρότερο πράγμα από το να παθάνεις και να μνημάνεις.

Μαρίτα: Πώς το κάνεις και πάρνεις τόσο ωραία τα συναισθήματα, τα επεξεργάζεσαι, να δουλεύεις όπως το κάνεις όλο αυτό το σκηνικό!

Λ. Μαντά: Αν ανατρέψω στις σπουδές μου, πις ψυχολογία που διδάχθηκα εκεί βοήθησε αισθητά. Όμως από εκεί και μετά πρέπει να μάθεις να ακούς. Δηλαδή ακούς του ανθρώπους διδάσκεσαι από αυτά που έχουν να πουν, δεν είναι απαράποτο να συμφωνείς με τις επιλογές τους, όπως και εγώ συμφωνώ με τις επιλογές των πρώτων μου, που τους βάζω και τα κάνουν, πρέπει να μάθεις να τους ακούς και να συμμερίζεσαι. Αν είσαι μόνιμος κρητίς των πάντων αυτό σημαίνει εγωισμό.

Μαρίτα: Ισάς και να μην υπάρχουν και λάθον, να είναι όλα εμπειρίες και με την ωριμότητα της δεδομένη σημιμής να επιλέγεις αυτό ή εκείνο

Λ. Μαντά: Και εγώ δεν θεωρώ ότι κάνουμε κάτι λάθος, είναι εμπειρία.

“Οι γυναίκες είναι πιο δυνατές”

Μαρίτα: Λέμε καμία φορά “πόσο θα ήθελα να γυρίσω πίσω να διορθώσω αυτό”.

Λ. Μαντά: Αυτό είναι τόσο κουτό, όπως και αυτό που λέμε στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα, αυτό δεν είναι δίκαιο, αν γυρίσεις πίσω πάλι τα ίδια θα κάνεις.

Μαρίτα: Η εμπειρία μας αλλάζει μας κάνεις καλύτερους αν την χρησιμοποιήσουμε κατάλληλα.

Α. Μαντά: Η επιστροφή, δεν σε αλλάζει σαν χαρακτήρα, ο χαρακτήρας είναι ίδιος οι εμπειρίες πλουτάζουν λίγο-λίγο και γίνεσαι αυτό που γίνεσαι τελικά.

Μαρίτα: Να δώσουμε ένα μάνυρα λοιπόν έτοις στις γυναίκες, γιατί αυτές είναι πιο παραπονήρες, ότι “μην κάθεσαι να κλαψουρίζεις για όλα αυτά τα συναισθήματα που μπέρδεψες κάποια σπηγμή, αν γυρνούσες πίσω δεν θα τα άλλαζες γιατί πάλι θα σου έλειπε η εμπειρία που τώρα σε προσκαλεί κάπι καινούργιο να μάθεις”.

Λ. Μαντά: Οι γυναίκες δεν είναι πραγματικά κλαψίρες, είναι πολύ δυνατές. Είναι μύθος ότι πρόκειται για τα ασθενείς φύλο Τις θεωρώ πιο ευαίσθητες από τους άντρες απλά, και θα απευθυνθώ και σε εμάς τις μάνες που μεγαλώνουμε γιους, και τους θέλουμε άτρωτους, είναι λάθος. Δεν υπάρχει πιο γελούσα φράση, από «οι άντρες δεν κλαίνε», λές και οι άντρες στερούνται αυτού του ανατομικού αδένα, του δακρυγόνου, απλά έχουν μάθει να κρύβουν τα συναισθήματα τους.

Μαρίτα: Και αυτό πιέζει πολλές καταστάσεις. Στην εσωτερική ψυχοθεραπεία, “η σωπή μου προς απάντηση σου” και “κρατώ όλα τα συναισθήματα για μένα” είναι καρκίνος.

Α. Μαντά: Καλό είναι να εξωτερικεύεις τα συναισθήματα σου. Καλό είναι να μιλάς για αυτά όταν έχεις το χρόνο. Εγώ λέω πάντα “δι αισθάνεσαι πες το τώρα, μην αφήνεις να συσσωρεύεται ούτε πίκρα, ούτε οργή”.

Μαρίτα: Ένας καλός τρόπος λένε οι θεραπευτές, είναι ότι αν θες να απαλλαγείς από συναισθήματα, κάθισε και γράψτα. Δηλαδή έχεις πικραθεί πολύ από την μπέρα σου, από τον σύντροφό σου, από το παιδί σου, γράψε ένα γράμμα. Μπορεί να του το στείλεις, μπορεί και όχι, αλλά γράψτα να φύγουν.

Λ. Μαντά: Αυτό είναι ένας τρόπος που είναι πάρα πολύ καλός πραγματικά, και ίσως έτσι ξεκινήσαμε κάποιοι να γράφουμε.

Μαρίτα: Έκεις ξεφορτώθεις γράφοντας ό,τι σε κρατάει πίσω.

Λ. Μαντά: Θυμάμαι να γράφω από πολύ μικρή. Που σημαίνει δηλαδή έβγαινον πράγματα από μέσα μου, κρατούσα πνευρολόγιο, ξεκίνησα να γράφω και παραμυθάκια, μάλλον είναι ένας τρόπος φυγής, ο οποίος γιγαντώθηκε στην εφηβεία. Γιατί πραγματικά στην εφηβεία εκεί που είναι όλα δύσκολα, είχα γράψει πάρα πολλά, ήταν διπηγήματα, ήταν μικρά μυθιστορή-

ματα, έγραφα πάντως με πολλή ένταση, και από εκεί και μετά η ζωή σε πάει κάπου αλλού. Οικογένεια, παιδιά, σπουδές όλα αυτά, και πάλι ανασύρθηκε η παλαιά αγάπη, και ξεκίνησα να γράφω, και βγήκε αυτό.

Μαρίτα: Δέκεσσι καίμενα κατά παραγγελία;

Λ. Μαντά: Όχι, πολλές φορές μου στέλνουν e-mails, “να σου πω πω την ιστορία της ζωής μου και να την γράψεις”, λέω λυπάμαι αλλά δεν γράφω κατά παραγγελία. Έναυαμα μπορεί να πάρω από τον καθέναν, αλλά δεν μπορώ να μου πεις κάθισε και γράψε αυτό. Εσύ μπορείς να μου πεις κάτι και να έρθει κάπως αλλιώς.

Μαρίτα: Η αγαπημένη Λένα Μαντά όταν τελείωσε ένα βιβλίο τι κάνει;

Λ. Μαντά: Το μετά είναι λιγάκι δύσκολο, η αλήθεια είναι αυτή. Το μετά έχει πάντα την μοναχή από μια πολύ δεμένη παρέα.

Μαρίτα: Είναι σαν το χωρισμό; Αποχαιρετά τους φίλους και φεύγω;

Λ. Μαντά: Είναι δύσκολο γιατί έχεις περάσει ένα μεγάλο χρονικό διάστημα με αυτούς τους ήρωες, έχουν γίνει μέρος σου, και μέλος της οικογένειάς σου, ουσιαστικά. Και έφεντα αυτό το πράγμα τελεώνει, και εσύ αισθάνεσαι ότι κάπι ερήμωσε στην ζωή σου, ότι κάπι σου λείπει, βέβαια εμένα είναι επιλογή μου να μένω για αρκετούς μήνες ελεύθερη υποχρεώ-

σεων, με την έννοια ότι παραδίδω πάντα τα βιβλία μου λίγο πριν το Πάσχα, και μετά, όλο το καλοκαίρι το αφιερώνω στο να διαβάζω όλα τα βιβλία να ενημερώνωμαι, γενικά να ξεκουράζομαι.

Μαρίτα: Με συγκινέται Λένα, ότι βλέπω τον σύντροφό σου να είναι μαζί σου, κοντά σου. Αυτό είναι υπέροχο. Κρατάς το δικό του επίθετο;

Λ. Μαντά: Κράτησα το Μαντά από τον πρώτο καιρό του γάμου μου, και πριν... γεννηθεί σα ο λίπων

τικά με τη συγγραφή από την πλικά μού

αφαιρώ 18 χρόνια, είναι τα χρόνια που πέρασα χωρίς τον Γιώργο, και λέω η ζωή μου ξεκίνησε από εκεί. Το “Μαντά” το κρατάω στα βιβλία μου και στην ζωή μου είμαι η Λένα Μαντά.

Μαρίτα: Σε βοηθείς;

Λ. Μαντά: Βέβαια ο Γιώργος ήταν εκείνος που έτρεξε για τα βιβλία, βρήκε τις εκδόσεις Ψυχογιός, σταν θέλησα να αλλάξω εκδότη, είναι δίπλα μου, ανά πάσα στιγμή.

Μαρίτα: Εκείνος γράφει;

Λ. Μαντά: Όχι. Διαβάζει πάρα πολύ.

Μαρίτα: Σου κρίνει τους ήρωες, σου λέει “βρε συ Λένα εκείνον δεν τον κάνεις λίγο διαφορετικό”;

Λ. Μαντά: Όχι, όχι σε αυτό δεν επεμβαίνει, ο Γιώργος κάνει την πρώτη ανεπίσημη επιμέλεια στο βιβλίο. Αν υπάρχουν ανακολουθίες χρονικές δεν έρω πώς κατορθώνει και τις εντοπίζει, γιατί μέσα στην ορμή της γραφής παρασύρεσαι, και κάνεις κάποια λάθος. Αυτά είναι ο πρώτος που τα εντοπίζει. Και αυτός διαβάζει πάρα πολύ. Και το καλοκαίρι για μας είναι να χρυσεί ποπού. Το χειμώνα που γράφω, δεν μπορώ να διαβάζω, με μπλέκουνε.

Μαρίτα: Τα παιδιά σου είναι μεγάλα, αναγνώστε σου φαντάζομαι.

Λ. Μαντά: Ο γιος μου είναι 23 και το κόρη μου 18 ετών. Είναι αναγνώστες μου βεβαίως, ο γιος μου είναι και λίγο πιο επικριτικός ως μεγαλύτερος.

Μαρίτα: Τα χρησιμοποιεί αυτό για να ρίχνει κορίτσια;

Λ. Μαντά: Καθόλου, ίσα-ίσα στο facebook, και σε όλα αυτά που κινούνται τα παιδιά μου, δεν έχουν το επιθέτο τους.

Αυτό ήταν κάπι που το προσέξαμε πάρα πολύ με τον άντρα μου, από την αρχή δεν ήθελα να εμπλακεί ποτέ στην οικογένεια.

“Μερικά πράγματα είναι σαν λαχείο”

Μαρίτα: Πώς είναι η καθημερινότητα σου;

Λ.Μαντά: Είμαστε από τις οικογένειες που έχουμε την τύχη λόγω εργασιακών συνθηκών, να τρώμε κάθε μεσημέρι μαζί. Η Λένα είναι αυτή θα μαγειρέψει, που τα παιδιά θα της γκρινιάξουν γιατί δεν θέλουν τα όσπρια, η Λένα είναι αυτή που θα πάει στην αγορά για φώνια, που θα φροντίζει για τις κοινωνικές εκδηλώσεις, τα δώρα κ.λ.π. Άλλα υπάρχουν οι ώρες που γράφω και έχω την πολυτέλεια να μην δουλεύω, γιατί αυτό είναι πολυτέλεια στις μέρες μας. Ας πούμε όταν μιλάω με την Πασχαλία την Τραυλού, συγγραφέα επίσης των εκδόσεων Ψυχογιός, εκείνη δουλεύει. Και περιμένει να σχολάσει, και μάλιστα μου έχει πει- σπάνωται 5 ή 6 ώρα το πρωί, για να καθίσει να γράψει λίγο, πριν προλάβει να φύγει για την δουλειά της. Δηλαδή οι γυναίκες συγγραφείς οι οποίες είναι και εργαζόμενες ουσιαστικά δουλεύουν σε δύο δουλειές.

Μαρίτα: Σε σένα όλα πάνε μια χαρά, δεν πιστεύω ότι είναι μονό θέμα τύχης όλα αυτά, πιστεύω ότι είναι θέμα δουλειάς, μαζί με την γενικότερη θετική στάση ζωής που έχεις.

Λ.Μαντά: Όχι μόνο. Υπάρχουν ορισμένα πράγματα στην ζωή που σου έρχονται όντως από τύχη σαν λαχείο. Ας πούμε ένας σωστός σύντροφος είναι ένα λαχείο.

Μαρίτα: Είναι όμως και το ότι ελκύεις ένα σωστό σύντροφο, όταν σκέφτεσαι θετικά.

Λ.Μαντά: Έχεις κάποιες συντεταγμένες που πάνω σε αυτές ψάχνεις. Όμως είναι και λίγο λαχείο. Το πώς θα διαχειριστείς τα χρήματα του λαχείου άυτό είναι δική σου υπόθεση.

Μαρίτα: Γράφεις στον υπολογιστή;

Λ.Μαντά: Οταν έκινησα όχι, δεν εμπιστεύδουμε καθόλου τον υπολογιστή, και ήταν και μέχρι να μάθω, αλλά τώρα μου κερδίζει πολύτιμο χρόνο.

Μαρίτα: Για σκέφου τώρα εκείνο τον καιρό που ο συγγραφέας έπρεπε να γράψει στο χέρι

Λ.Μαντά: Το πρώτο μου βιβλίο, το είχα γράψει σε A4 κόλλες, ήταν το «Την μέρα που σε γνώρισα», αυτό είχε γραφτεί στο χέρι. Όπως επίσης είχε μισο-γραφτεί στο χέρι και το «Βαλς», μετά πλέον είπα ότι είναι πολύτιμος ο χρόνος και τον χάνω έτσι.

Μαρίτα: Έρχεται η νέα εποχή του πλεκτρονικού βιβλίου. Πώς σου φαίνεται αλήθεια αυτό το σκηνικό Λένα;

Λ.Μαντά: Πρόσφατα μιλούσα με τον κ. Ψυχογιό, ο οποίος θα έλεγα είναι και από τους πρωτοπόρους, γιατί ήδη υπάρχουν πλεκτρονικά βιβλία στην ιστοσελίδα του, πολλά από τα βιβλία των συγγραφέων του, και μου έδειξε το e-book. Είναι σε μέγεθος σημειώματάριου, έχει πάρα πολλά πλεονεκτήματα, με πρώτο την οικολογική συνείδηση που οφείλουμε σιγά- σιγά να αποκτούμε, γιατί πλέον δεν υπάρχει χαρτί, μπορείς να αποθηκεύεσις 500 βιβλία μέσα που σημαίνει ολόκληρη βιβλιοθήκη, και πα-

Η συγγραφέας με την Μ. Μυρωνάκη

ράλληλα με αυτό τον τρόπο, είναι εύκολα προσβάσιμα τα βιβλία στους Έλληνες που μένουν στο εξωτερικό, οι οποίοι δεν μπορούν να προμηθευτούν βιβλία Ελλήνων συγγραφέων.

Μαρίτα: Αυτό είναι το θετικό, αλλά αν δεν πιάσεις το βιβλίο, αν δεν μυρίσεις την μυρωδιά του χαρτού...

Λ.Μαντά: Αυτό δεν απευθύνεται σε εμάς, εντός εισαγωγικών τους παλιούς, ούτε θα σταματήσει να υπάρχει το βιβλίο, σαν βιβλίο στην αγορά.

Μαρίτα: Οι δίσκοι σταράτησαν Λένα μου.

Λ.Μαντά: Ναι αυτό είναι το μέλλον. Τα παιδιά μου δταν πρωτεύον δίσκο βιβλίου, λένε “Τι είναι αυτό; Είναι μεγάλο για cd!” Η τεχνολογία προκωράει, και παράλληλα να το δούμε και από την πλευρά κάποιων άλλων βιβλίων, γιατί αυτό είναι σοβαρό, με την πληθώρα των βιβλίων που υπάρχουν πλέον στην ελληνική αγορά, ένα βιβλίο έχει ζωή έξι μήνες. Αυτό σημαίνει, πάρα πολλοί εκδότες προκωρούν σε πολτοποίηση βιβλίων, αυτά που δεν έχουν τόση κίνηση πλέον. Ένα βιβλίο όμως που ξάνεται, για μένα είναι μια ψυχή που ξάνεται. Και όταν μπορείς αυτό να το εμποδίσεις, και να υπάρχει σε ένα αρκεί, για τον ένα αναγνώστη που θα το αναζητήσει, αυτό είναι στα θετικά. Θα χρειαστούν δεκαετίες για να φύγει το βιβλίο, δεν είναι κάτι που αφορά μόνο εμάς.

Μαρίτα: Είναι και το πρόβλημα των επόμενων γενεών, να διαλέξουν εκείνοι μόνοι τους πώς θα γράψουν.

Λ.Μαντά: Βεβαίως, σημασία έχει, να τους γίνει τόσο εύχρηστο, να το έχουν μαζί τους και να διαβάζουν.

Μαρίτα: Ισως αυτό που θα πρέπει να ευχηθούμε, είναι μακάρι να διαβάζουν και ας διαβάζουν όπως θέλουν.

Λ.Μαντά: Στην Ελλάδα που είναι ασφυνωμένη στο 8% στο αναγνωστικό κοινό, το οποίο το θεωρά εξαιρετικά χαμπλό ποσοστό, σε σχέση με τους τίτλους των βιβλίων που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά, νομίζω πως

αυτό που θα πρέπει να μας απασχολεί όλους, είναι πώς θα αυξήσουμε το αναγνωστικό μας κοινό, μαθαίνοντας και εκπαιδεύοντας νέους αναγνώστες, από τα παιδικά χρόνια.

Μαρίτα: Στα βιβλιοπωλεία μου λένε ότι υπάρχουν πάρα πολλοί μικροί αναγνώστες ως το τέλος του Δημοτικού, στην εφηβεία μειώνονται, για να επανέλθουν στα φοιτητικά χρόνια.

Λ.Μαντά: Στα μαθητικά χρόνια, ειδικά του λυκείου, τα παιδιά είναι τόσο πολύ πιεσμένα, φορτισμένα γιατί τα βομβαρδίζουν με τόσες γνώσεις.

Μαρίτα: Τόσες πολλές και αρκετές άκροπτες πληροφορίες, ενώ την ίδια στηγή λείπει η γνώση για την κατανόηση της ζωής της χαράς των καλών σχέσεων και πολλών άλλων.

Λ.Μαντά: Α, μπράβο, έτσι δεν μπορούμε να έχουμε απαιτήσει. Αν όμως από την παιδική πλοκή, έχουν μάθει να αγαπούν το διάβασμα, αυτή η αγάπη που λέγαμε θα επιτρέψει, και θα έχουν επαφή δρανά με το βιβλίο. Βλέπω όμως να γίνεται μόδα το βιβλίο, και στους μικρούς και στους μεγάλους αναγνώστες. Αυτό που χρειάζεται ίσως είναι το ελληνικό κοινό να εμπιστευτεί λίγο παραπάνω τους Έλληνες συγγραφέες, εξοργίζομαι όταν αυτό τα λέγει Έλληνας συγγραφέας, γιατί το έχω ακούει και αυτό, θεωρώ ότι έχουμε ένα πάρα πολύ καλό δυναμικό, Ελλήνων συγγραφέων, με θέματα που αφορούν περισσότερο την ελληνική πραγματικότητα, και θεωρώ άδικο, να απορίπτουμε κάτι χωρίς να το έχουμε γνωρίσει.

Μαρίτα: Ναι, συμφωνώ απόλυτα σε αυτό. Έχεις επισκεφθεί δύο τρεις φορές την Κρήτη πώς νιώθεις στο νησί μας;

Λ.Μαντά: Α!! Η Κρήτη έχει ένα χρώμα και ένα πίκο διαφορετικό. Από την στηγή που πατάς το πόδι σου λές «ώπω», τώρα είμαστε κάπου αλλού. Ετοι όπως ερχόμασταν και έβλεπα θάλασσα και αυτές τις παραλίες, μου άρεσε τρελά. Αν δεν είχα οικογένεια, μάλλον θα γύριζα με ένα σακίδιο γύρω - γύρω την Ελλάδα. Όμως η οικογένεια είναι η άγκυρά σου και οι ρίζες σου.....

Μαρίτα: Αυτό το κάνεις με το μιαλό, γυρνάς στον κόσμο, στον χρόνο, πηγαίνεις μπρος, πηγαίνεις πίσω, ανακαλύπτεις συναισθήματα, πού τα βρίσκεις όλα αυτά τα συναισθήματα και μας τα δίνεις;

Λ.Μαντά: Σαν που αναπονή έρχονται, από μόνα τους ξεποδάνε εικόνες, σκέψεις, συναισθήματα, δεν μπορείς να ξέρεις από πού θα πάρεις, το έναυσμα για να δημιουργήσεις κάτι, και ούτε ξέρεις πού θα βγάλει αυτό που θα δημιουργήσεις φυσικό.

Μαρίτα: Έτσι λοιπόν στηγά-στηγά κύλπεις αυτή κουβεντούλα όσο για αυτό το καλοκαίρι ξέρουμε ότι τι θα διαβάσουμε, μεταξύ άλλων και το «Τελευταίο τσιγάρο», το νεότερο βιβλίο της.